

יוסי גמזו

נס חנוכה של מאסטרו וילי מאנסבאך

(סיפור)

הוא צופה מחלון המלון הנשקף ממרומיו אל רציף הרפכת. אַסקאַנישער פּלאַץ, לא פיכר ולא פארק, קצת עצים, פּוּה ושם גם ספסל. מן הלא-פיכר-לא-פארק הזה, שהמלון סמוך לו, נגלית הגדולה, הצפופה, השוקקת בכל תחנותיה של ברלין: אַנְהאַלְטֶר באַנְהוּף.

נְהַם צפירות קטרים נכנסים ויוצאים מנסר לו בְּרַקע. עוד שעתיים ומאנסבאך נקרע מגרמניה שלו לעולם. טוֹכְנֶר, הספרא וזייפא, הוא פְּקִיד-קבלה של מְשמרת-הלילה. לכאורה מין קוֹנְסֵיֶרְזֵי, דמות שאין בה שינוי, אך פספורטים שמוסרים לו משתנים לאין הֶפֶר...

את מאנסבאך קיבל חשדני וצונן: "מצטער, הכל תפוס, מְאָסְטְרוּ, לא נשאר שום חדר". רק כשתחב לידו את הפתק, חתום בכתב-ידו של איש-הקשר, נתרפך. "חֶכְה לי בְּבָאָר, נתמלטו המילים מעוכות בין שפתותיו המרטיטות ואוד-סיגריה. מאנסבאך הזמין לעצמו פוסית ריזלינג, מיסב אל דלפק עץ ה-**teak**. מזווית עינו, בלי להסב פְּנִים או תשומת-עין, הריהו משגיח בְּשִׁחור צלליתו השקטה של אותו הקוֹנְסֵיֶרְזֵי. זה – מתנדרף חרישית מן הֶבָאָר ונבלע בפרוזודור שֶמְנַגֵּד. הוא עוקב אחריו תוך שמירה על מרווח-הזרות, פְּמוֹסֶפֶם, בְּשִׁתִּיקָה. טוֹכְנֶר חותך בפינת הפרוזודור לְשִׁמְאלוֹ ויורד שם לְעוֹמֶק. "תְּזַהֵר, הוא לוחש לו מבלי לגלות את פניו (אך ממתין לו, חשוך), "יש כאן חמש מדרגות, פְּשִׁתְסְפוֹר עד חמש אז תדע שהגעַתָּ. מה שתֶּרְאֶה פּוּה תשמור בליבך אבל לא תסַפֵּר לשום איש."

הוא רוצה לשלוף מִצֵּת מתוך פיסו אבל נִמְלֵךְ בו. טוֹכְנֶר אינו מדליק אור וגם הוא לא ידליק, מי צריך כאן צרות? אינסטינקטיבית עוצם עיניו וסופר בלחישתו עד חמש, לא בלי פחד. אַיִנְס, הוא שוקע... צְנִי, דְרִי, הוא מנמיך... פִּיר, הוא שב וסופר, עד הפִּינֶף...

מכאן, מן המישורת התחתית, הכל כבר טכני. טוֹכְנֶר נועץ, הוא שומע, מְפִתֵּחַ. פותח בו דלת של עץ. בְּמֶרְתֵּף, רק אחר שהגיף את הדלת ומאנסבאך סמוך אליו, פנימה, מדליק הוא בלאט אור קלוש, לימוני, בְּמִנּוּרָה מפויחת של גאז.

- "מה לשנות בפספורט?" הוא שואל.

- "את ה-Jude", מפגיע בו מאנסבאך. אור המנורה מגלף מן החושך שולחן, קֶצֶה מיטה וכיסא. בפינת השולחן ערוכים קולמוסים, קסתות-דיו וחותרות-שחורות-גומי. ברית-מילה הפוכה זו, מ-Jude ל-Deutscher, אורכת דקות מתוחות.

* * *

ועכשיו, כאמור, זהו יום המחר. הוא משקיף מחדרו אל הֶבָאָנְהוּף. פני הרציף משחירים מנחילי אנשים, מְקֶרוֹנוֹת, מְעֶשֶׂן. עוד שעתיים יצא האקספרס הנכסף מברלין לטריאַסְטָה. עד עשר עליו לפנות את החדר ועד למחרת גם את הארץ, אם יזְכֶּה.

אף שהוריו לא שמרו את מצוות דתם היהודית הוא עוד אוצר ממנה קומץ של זכרונות ילדות מבית סבו, אביו של אבא, מי שהקסים אותו בסיפורי המפכים. אולי מכאן הלהט שניעור בו כשניצח על סגל מקהלתו של בית האופרה ברלין ממש לפני שנה כשהועלתה האורטוריה של גיאורג פרידריך הנדל "יהודה המפכבי". היה זה בדיוק בזמן הזה, תחילת דצמבר, מה שרומז לו פסוד קאלאנדארי כי בשבוע זה עצמו חל חג החנוכה. אך אין הוא חולק ידיעה זו עם איש, ממש כשם שאשתקד לא העלתה שום נפש מסגל זמרי האורטוריה שעליה ניצח כי עמו של יהודה הוא גם עמו...

הוא מצמיד את ידו אל כיסו השמאלי, אל מקום שהלב מסתתר בו. לא רק הלב, גם דפי הפספורט הנוקשים, הזיוף והסוד. ניתוח-שינוי-מין, אומרים, נדרש רק לפרוורטיים. כמה פרוורטי הוא איש המחליף זהותו מתוך צורך לשרוד?

פתאום, מן הפרוזדור, קולטות אוזניו צלילים של בכי. לא קול אחד אלא שניים-שלושה וכולם בסופראנו דק-דק. אין לו צורך איפוא בְּשִׁמְיעָה אבסולוטית (שְׁבָה הוא נֶחֱן פִּידוּעַ בתור מנצחה של תזמורת ברלין) לְזִהוּת מִי מִשְׁמִיעַ שֶׁם קוֹל. לא ניתוח-זְהוּת מעכב בו אם כן מלצאת מחדרו ולבדוק זאת. ניתוח-מצב. מצבו של עצמו, שאימת הגסטאפו עליו.

אסור לך להסתבך בצרות הזולת, שומע? שומע, ודאי ששומע. בוכים מול דלתי ואני – כמו חרש. כשבכית אתה מול דלתם של זרים פלום פתח לך מישהו דלת? לא, גם לא קלארה, אמו של ילדי. פלום רצית שפכה אָנהג? רציתי שתנהג כמבוגר ולא כילד. בעוד שעתיים, אם לא תסתבך, אתה שם, בְּנֶאֱגוֹן – ציפור דרור...

אני לא מסתבך, רק יוצא לפרוזדור. ניגש לשירותים שבקצהו. מה זה, כלא? כלא זה מה שצפוי לך, כסיל, אם פעת תקלקל את הכל...

קול הבכיה מתמשך, לא נרגע, ועכשיו גם גובר וגובה. ואולי רק נדמה לו משום שאוזני המאסטרו שלו פה פרזיות? הוא מודע, הוא מודע בהחלט לחשש שטומנים לו בחוץ מין מלכודת. גם רחמים הם מוקש, פְּתִיּוֹן. הגסטאפו מוכשרת לכל...

אבל משהו חזק (וגם טיפשי מאוד) לופת בו. הוא תוחב מפתחו בחריר המנעול ויוצא לפרוזדור, מצומרר. שני ילדים ואשה צעירה, ושלוש מזוודות, ובכי. "מה קרה?" הוא שואל (משום מה, בלחיתה). היא פוחדת לומר לו. הוא זר.

מחסום החשדנות אם כן הוא דו-סיטרי, מופר לו. תחתית כפולה במזוודה של מבריחי סמים. "תְּפִנְסוּ", הוא פותח את דלת חדרו (חדרו רק לשעה קלה בלבד עוד, רק עד עשר). רק אחר שהוא סח לה: "שום איש לא יראך" היא לוחשת לו: "דְּאִנְקָה" ("תודה"). פלום היא חושדת, ניצת בו הירהור, שגם הוא כאן נמלט מן הציד? הם נכנסים כפואי איזה שד, כחוטאים, כמתנצלים על שגוולים אוויר, או זמן. הוא נדבק בחרדתם (לא ששלו, עד כאן, נְפִוּגָה) ומכניס מיד את שלוש המזוודות מן הפרוזדור. "לא לבכות", הוא אומר ומצמיד אצבע שמאל לשפתיו המתפוצצות כמין צמָצָם הדוק של "לִיקָה". בו-זמנית הוא מורה בימינו על הדלת, אותה, רק הרגע, נעל.

זה פועל את שלו, הבכיות שוככות. כמו עכשיו הם שותפים לאיזה סוד, לקונספיראציה. הוא מושיב אותם אט-אט על המיטה סתונת-הלילה. בפוס האחת, שעל שפת הכיור, הוא משקה את שלושתם, "תְּרַגְעוּ."

פעת, שהם שקועים בלגימתם המשתנת (עדיין כתפי האשה מרטיטות והילד נתקף בשיהוק) הוא בוחן את שלושתם: האשה, הוא רואה, דקת-גו, גבעולית ושחרחרת. הילדה בת חמש או בת שש והילד צעיר אף יותר. קְלִינְעֵר מְעֻנְטֵשׁ.

"אֶלְזוּ, עכשיו," הוא צונח על קצה הפיסא היחיד שבחדר, "עכשיו לספר בדיוק מה קרה, אבל בלי שום היסטוריה, שְטִיל... " ורומז בידו על הדלת משמאל, וממתין עם השמע פסיעות מחוץ לה, שתדמנה. ומציץ מן החלון, תוך הגבהת הראש החוצה, אל שְעוֹן-תחנת-הרפכת הגותי (כבר תשע פחות ארבעים...)

היא שולפת ממחטה ומקנחת את ריסיה. היא יפה, יפה מאוד אפילו, רק עכשיו הבחין. במילים מועטות – כמוֹדָה באשמה שעוד איש לא הטיל כאן עליה – היא אומרת: "לברונו התיירו לצאת אבל לא לקטנים. ולא לי..."

"למה?" הוא שואל (אך כבר מבין, דומה, מדוע).

היא חוככת אם כן לגלות לו או לא. "הוא לא אָרִי," היא סחה, "מבין?" הוא מבין, מבין היטב, עכשיו כבר לא נזקק לְרִמּוֹז. כל "לא" יש לו "כן" בברלין סיוטית זו. "לא אָרִי" הוא "כן יהודי".

כעת, שילדיה כבר ריוו את צמאונם, מרשה היא לעצמה לשתות גם היא, אך משתנתת. לא מן המיים, ממה שהו קר אף מֶהֶם, מאימת הנרדף.

הוא טופח על גבה שתתאושש, תפשיר מִפְתָד. כך מקנחים גזיזי כפור משימשה: לא בכוח, פִּמְעֵט בְּלִיטוּף. אחרת תִּפְקַע הזכוכית, תתנפץ. זהירות אינה לוקסוס, היא כֶּחַח. איך יודעים הנרדפים על מי לסמוך, במי לבטוח, פאותן חיות זרות, אגב ריחרוח, זו את זו? הרי כל שאמר לה עד כֹּה אין בו פלום לערוב שאינו שוטר-תְּרַשׁ (למה שלא יתחזה איש-גֶּסְטָפּוֹ לְזֶר הפורש חסותו?) ומה שלומר לה ודאי לא יעז ("גם אני, כמו האיש שלֶךְ, Jude") לא בדיוק מתחבר, הוא מריח, אל טיב מוצאה הגזעי.

ברונו, היא והקטנים ברחו ברפכת של שש, היא אומרת. כיוון שנתפס עם פרטיס לטריאָסְטָה הניחו לו לברוח, יהודי אחד פחות. אלמלא השעה והדוחק אפשר שאף זה לא היה מתאפשר לו (קרונות הרפכת החלו לזוז כבר, אך היא וילדיה עופכו).

מאחר שהיא אָרִית גמורה לא הועילו פְּנִיּוֹת, לא תחינות ולא בְּכִי. היא ועמה הקטנים הורחקו מן הִכְפָּשׁ, הורדו לְרִצִיף. את ליל-אמש בילו במלון זה עצמו, היא וברונו וליזל ופְּרָאנְצֵל. מי היה משער שיקרה להם ככה? פעת, איך יוצאים מן הסבך?

מאנסבאך איננו משיב אך חוזר ומציץ בחלון, אל הבְּאֵהוּף. שְעוֹן תחנת הרפכת מורה על חמש עֶשְׂרֵה דקות לתשע, לא שניה פחות. הפְּרַח, הוא יודע, הוא אבי ההמצאה, ממש כֶּשֶׁם שברונו בעלה הוא אבי ילדיה. "אֶת הפספורט," הוא זורק לה ישר בפנים, בלחישה אך בתוקף. "אֶת יורדת איתי אבל שְנָל, פְּרָאוּ לוי. צריך לטפל בפספורט..."

לעצמו של דבר, הוא איננו נצרך לה בשביל הטיפול אצל טוֹכְנֵר. אילו חיפתה פאן עם שני הקטנים היה רץ וחוזר לבדו. אבל אין היא נראית לו, למרות דמעותיה, כמי שהיא, נְעֻבִישׁ, נאיבית. מי שוטה ויפקיד דרפונו ביד זר בימים שאי-אֶמוֹן הוא האמין שבקלפים?

ובכן –

הזמן יקר עכשיו כפז, אם לא כפליים.

הוא דם-החיים האוזל כל שניה. לפעמים גם הזמן אין לו זמן.

- "ומה עם פראנץ וליזל?" היא מקשה קְשִׁיה וקושי.

- "הם יֵשְׁבוּ פִּה שְׁקִטִים עד שאֵמָא תחזור. בלי לפתוח לְאִישׁ כְּמוֹכֶן..."

באומרו זאת איננו מביט בְּאֵשָׁה. רק בהם, בְּיִלְדָה וּבְיִלְדָה. מְעַבְר לְזִרְוֹת, לְטֹנַח-הַגִּיל, לְכַפּוֹר-הַפְּחָד, דולג בינם איזה אָמוֹן על מרחקי שנות-אור. הוא אינו מסוגל להוכיח זאת כלל אך זה חי ונוֹכַח כמו זרם. חשמל אנושי. הצתה אינסטינקטיבית. הילד חָדַל מְלַבְּפוֹת.

ועכשיו הוא יורד איתה עד המרתף, ממלכתו הַנְּסִתֶרֶת של טוֹכְנֶר. "זהירות", הוא מתרה בה, "חמש מדרגות", ונוטל, אבהית, את ידה. היא אינה מתנגדת, סְבִילָה, פוֹלָה תְּלוֹת. על אף מתיחותו של המצב זה דִּי מַחְנִיף לו. הוא מקיש, כְּמוֹסְכָם, על חֶלְקֵת אותה דלת. ארבעת הטאקטים של יד הגורל מתוך אותה סימפוניה חמישית של בְּטָהוֹכֶן.

טוֹכְנֶר איננו פותח מיד. הדממה מפחידה אף את מאנסבאך. "מי שם?" בוקע מְעַבְר לְדֵלֶת מִיֵּן קוֹל חֲשֻׁדֵי וְעוֹיֵן.

- "אני, הַמְּאָסְטְרוֹ", כך מאנסבאך, נבוך, "אני ועוד מישהו, פְּתַח כְּבֵר!"

טוכנר הלא מגולח, בפיג'אמה, פותח: "הכסף מראש..."

תוך דקות אחדות, לאורה הפילי של אותה עששית-גאז חיוורת, נשלמת האלכימיה של דוקטור פאוסט-טוכנר ולילי לוי נעשית לקלארה מאנסבאך, שוֹיֵן. שני שמותיו של בנו של מאנסבאך, "דיטריך" ו"מְרִיָּה", מְסוּוִים את שמותיהם של פראנץ וליזל, סוף פסוק. קלארה, אשתו הנוצרית של הָר מאנסבאך, כדרך קתולים בדויטשלַאנד, שָׁשֵׁם הַבְּתוּלָה הקדושה, היא מְרִיָּה, נִתֵּן אצלם אפילו לִילוֹד מִמִּיֵּן זָכָר (כפי שעשו לא מעט אמהות כמו של רִיֶּלְקָה, של רִימָאָרְק, של וֶבֶר) הַקְּפִידָה לְקְרוֹא כֵךְ לְבִנָּה שאביהו ה-Jude נכנע לרצונה. אפילו שנת הולדת בנו האמיתי של מאנסבאך, נִמְצָאת לה, בְּזִכְרוֹתוֹ של טוכנר, תקנה נאה. היא מתפצלת לשתי שנות-לידה: זו של ליזל (מעתה "מְרִיָּה") שנת 34, וזו של פראנצל הקטן (שהוא כרגע "דיטריך") – שנתיים מאוחר יותר, היא שנת 36.

אך אז, בשוכם לְקוֹמָה השלישית, אל חדרו הנעול של הָר מאנסבאך, אין פראנץ וליזל פותחים את הדלת על אף שידולי הורתם.

מאנסבאך מציץ מבוהל בְּשֻׁעוֹן (עוד מעט וכבר תשע ורבע). מה אמרתי לך, מתעלל בו ליבו, שום צרות הזולת, זוכר?

לילי, אָמֵם של הקטנים, גועה פילדה בְּכָכִי. יש סף-כוח-סבל שאין לעוברו בלי לפרוע קנס יקר לעצבים שנתמרטו. סף כזה מן הסתם הוא סיפו של החדר הזה, הנעול פבית-פלא. איך פותחים בלי מְפִתָּח? (ההוא שהשאיר להם מאנסבאך עצמו הוא בְּפָנִים...) הפֶּרַח, כבר אמרנו, הוא אבי ההמצאה. רק שפעת זהו אב עצבני הנושך את שפתיו מתוך זעם. הוא זורק לה "חֲפִי!" לאותה אומללה השורטת פחתול בְּדֵלֶת: "ליזל, תְּפַתְּחִי לִי!" – וטס, כִּמִּין צָרוֹר הַנוֹרָה מְקַנָּה "שְׁמִיֶּסֶר", אל טוכנר, בעודו אוֹחֵז בְּשָׁנֵי הַדְּרָכוֹנִים. טוכנר, ששב ואיחה בְּיַגִּיעָה את קרְעֵי תְנוּמָתוֹ המוחרדת, זונק לְמִשְׁמַע נִיקוּשֵׁי הַנְּשָׁנִים, בְּטָהוֹכְנִיִים או לא, של הַמְּאָסְטְרוֹ על דלתו.

- "אתה שוב פעם כאן?" הוא נובח נרגז, "מה עכשיו, אם מותר לי לדעת?" מאנסבאך מפציר בו: "מפתח רזרבי לחדר שבו לנתי. שני קטניה שם כלואים..." טוכנר חוטף מידיו בלי הסבר רציונאלי את שני הפספורטים. "יש לי דבר-מה לתקן שם," אומר הוא וכבר מתלבש ויוצא. הוא עוטה עליו מעיל שלא מסתיר את הפיג'אמה ורץ עמו כחֶתֶף אל דלפק-הקבלה (זה, שמאחוריו בילה, מסכן, את כל ליל-אָמֶש) ועם שפולט לְכֶפֶלּוֹ, איש משמרת-היום, צרור-מילים לא ברור, תולש מן הַנּוֹ את כפילו של מפתח חדרו הנעול של הַר מאנסבאך ורץ בעקבות המְאָסְטְרוֹ, חטוף נשימה, לשחרר את דלתו.

בקומה השנייה כבר נקהלת סיעת דיירים סקרנים מסביב לילי. היא – בשָׁלָה, מתייפחת, חובטת בַּדֶּלֶת, אך פלום לא מועיל. "רק זה היה חסר לנו," כך טוכנר למאנסבאך, חָרָשׁ, "רק הַגֶּסְטָאפוֹ עדיין לא כאן. חוץ מזה – ההרכב כבר מלא..." אך איננו מסתפק באמירה, חולץ ידיים. זו מחזירה אל חדרה איזו גברת וזו הודפת אל חדרו ארון אחד, טרדן. "אַנְטְשׁוֹלְדִיגֶן זִי בִיטֶה" (קְרִי: "סלחו בבקשה") הוא סח לפאפאראצים אלה, "כאן זה הוֹטֵל, לא צִיֶּרְקוֹס!" עד מהרה מתפנה הפרוזדור מאותם סקרנים תוקעי-חוטם ומאנסבאך וטוכנר ולילי רק הם נותרים לבדם שם. ובכן?

ובכן, מושיט לה טוכנר ממחטה, למתייפחת. זו, בניגוד למעיל, לפיג'אמה, לשָׁלָה לחייו הלא גלוחות – צחה מְצָחֹר. ומיד הוא נועץ מפתחו בחריר-המנעול כמו איזה "סְזָאם הַפֶּתַח!" של עֲלֵי בָּבָא. סְזָאם נפתח אך אבוי: עֲלֵי בָּאָא איננו. אין זְכָר לְאִישׁ.

לעצמו של דבר: לא לגמרי, שלוש מזוודות שעונות שם לפותל, בין המיטה הסתורה מליל-אמש ובין תְּרָכּוּס-החפצים של מאנסבאך, בפינה. פְּקֻרֹבִים עניים בשמחה-לא-להם הן נראות פמתאמצות לתפוס את מינימום-השטח. בְּרֶק אבזמי המתכת מחזיר את ניצנוץ אור-היום בחלון. אך היכן הקטנים? יש דבר-מה מאיים בשתיקת חפציו של החדר. מטפחתו הצחה-מגוהצת של טוכנר נקמצת באגרוף-האָם הצר, ספוגת דמעות. מאנסבאך איננו מבין מפני מה אך נמשך פבמגנט אל מול ארון-הקיר מנגד. רק הבוקר הסיר את בגדיו משורת קולבים התלויים בקרבו.

במבט הראשון מזוהה פרט חשוב: מפתחות שתי דלתותיו של הארון פרחו, אינם שם... מאנסבאך נשבע לעצמו בלי מילים (אך בתוקף אבסולוטי) כי היו כאן אך עתה. תחובים עד חֶצְצִים בחלל פל חריר ובורקים בְּרֶק-מתכת דְמוּי-פסֶף, זוכר הוא היטב איך שניהם נענו לידו כשפתח את דלתם.

טוכנר איננו נזקק למילים, הוא קורא בעיניו של הַר מאנסבאך. מכיס מעילו האפור, הַמְהוּהָה, שולף הוא פקוסם מתוך צילינדר – דוּפְּלִיקָאט! לקול צווחתה של האָם, מאחור, ולהלם רקותיו של המְאָסְטְרוֹ הסמוך לו, בוחש הוא באותו הדופליקאט בחרור פל סֶגֶר – וזהו, הארון נפתח (על שני הקטנים שבו...)

- "ליזל!" בוקע הקול משפתי האשה הנדהמת, "פראנצל!"... היא חופנת אותם, שני גורים מרטיטים, מחשכת הארון, "מה קרה?" הילדה מרעידה, מתקשה בדיבור, נלפתת אל אָמָה בציפורניה, גם הילד. רק לאחר ששוכך רעדס מצטרפות המילים לדיבור.

מסתבר ששמעו בקולו של ה"דוד" (מאנסבאך מחליט כי מיד יעמיד את שניהם על שינוי אותו סטאטוס). "איך שמאמי והוא רק יצאו, ככה ליזל, נעלתי את הדלת של החדר, מִבְּפָנִים." רק מה? שום טריק של זהירות אינו חברת-ביטוח. דקה לאחר-מכן כבר מהדהד בה, בדלת, מְקַשׁ אגרופים.

ליזל, ליבה מפרפר כציפור בכלובה וכולה מרטטת, הספיקה לשלוח אל פיו של אחיה כף-יד, בחזקת משתיקול.

- "פתחו את הדלת!" נשמע שם קול באס מלווה בהלמותן של חבטות עזות, "פתחו כבר!" אך כאן נצטרף קול שני: "הם גרים בקומה השלישית, קומנדאנט!" מיד היה מקצב בוטה, נמרץ של מגפיים, דועך ומתרחק משם לאורך הפרוזדור. ליזל הסמיכה עובדה לעובדה ופתאום נצטרפו מהן שתיים. אֵינָס: הם עולים אל חדרם שבו לנו, וצָנִי: הם צפויים עוד לשוב.

"הם" – משמע אותם שהפרידום היום מאבא. אותם שהורידו בכוח את אמא, את פרנאץ ואותה – לְרַצִּיף. לא די, מתחוור לה, לבת החמש, שקרעו משפחה זו לשניים. כעת חוששים הם שאמא ופרנאצל והיא יצטרפו אל האב...

כל זה חולף במוחה הקטן כברק באופלו של ליל-גשם. הברק הוא חתוף, צץ לרגע וגז, אך להרף-מעופו בורקות אלפי טיפות של כפור. ליזל איננה זקוקה לאלפי הברקות, גם אחת מספיקה לה: היא פותחת את דלת אותו ארון-קיר ובוחנת בעיני פורץ-קופות את המנעול. מסתבר לה: כמו של "יל". נסגר בקליק אחד וזהו. מה שפותח זה רק המפתח ורק מִבְּחוץ, זה ברור? ברור, היא אומרת, ברור רק מפחיד. אך מה שמפחיד עוד יותר זה ה"הם" שם, מי שהלמו מִבְּחוץ על הדלת ותיכף ישובו לכאן. איך הם יודעים שעברנו לחדר הזה, אנשים כבר הלשינו? איך מזהירים את ה"דוד" ואת אמא שלא יחזרו לכאן, איך?...

היא אינה מוצאת תשובות מלבד מוצא דחוק, כמוה. כל זה מבעית מדי, עז וסבוך ממוחה של ילדה בת חמש. שאלות גדולות תובעות בקיאות גדולה מזו שיש לה. ליזל בקיאה רק בזמן האוזל לה (שלא כדמעות עיני פרנאץ).

קול צעדם של ה"הם", השבים בדיוק כצפוי, שוב הולם בה. הלמות מגפיים קנוטה מאותו חיפוש-שווא בקומה השלישית... חֶדֶר הזוג לוי, מאָמֶש, הוא ריק. גם ידי רודפיהם כאן ריקות הן. מה שוודאי אינו ריק כבר הוא לב הילדה, המלא פלצות.

היא רומזת לו, לפרנאץ, שלא יעז לפצוח הגה ומיד גם עוקרת את שני מפתחות הארון הזה כפול-הדלתות. את שני המפתחות היא משלשלת לכיסה, שלא יפלו לידי ה"הם" אם יתפרצו לחדר. אם יפרדו כאן שניהם, היא ופרנאץ, וכל אחד יתפוס חלל אחר מתוך השניים שהארון נחלק להם תפחת צפיפות הפלא שבו שרויים הם עד שובם של אמא וה"דוד". אבל, מצד שני, פרנאצל פוחד להיות לבד ואם יתחיל לבכות כיצד תוכל לסתום את פיהו? לכן, בלית ברירה, הם יאָלְצוּ להצטופף פה רק באחד מְצָמֵד חלליו של הארון.

פרנאץ מציית לה, חיזור ונבעת, ונכנס לצינוק זה, כמוה. היא חובקת אותו כמיין אמא קטנה, מגיפה את דלתות בית-פלאם. קְלִיק מנעולֵי המתכת בעת הטריקה הוא פסק-דין קטגורי: או שֶׁלֵּ"הם" יש מפתח רזרבי וכך יתפסו כאן שניהם, או שצפויים הם, גם היא גם אֶחִיהָ, לְחַנֵּק מחסרון-אוויר בכלוב הַרְמֵטִי זה ...

תוך שניות היא שומעת אותם בפרוזדור, מטיחים אגרוף-זעם בדלת. שוב אותו קול:
"אין כאן איש, קומנדאנט. הם ודאי כבר בחוץ, נמלטו..."
- "פשאשאל אותך, ראושנבאך, מה דעתך – תענה! כך ה"בוס", בקרשנדרו.
"בינתיים תן מפתח-גנבים ובלום את פיך. מה שצריך לפתוח זה הדלת, לא הפה!"

ליזל לוחצת אוזנה אל צדה הפנימי, החשוך, של הדלת. דלת אותו החלל האחד מתוך שני חללי הארון. ידה האחת על שפתיו של אחיה ואילו השניה על פני גבו תקוף-הצמרמורת ושני גופיהם הקטנים, הצמודים זה לזה, כמו קופאים מאימה. מצד הפרוזדור היא שומעת ברורות איך חודר מכשיר-פריצה למעי מנעול דלת-החדר. צליל הסיבוב בחריר-המתכת כמוהו פחיטוט ספין בתוך בטנה שלה.

דלת-החדר נפרצת איפוא באחת, היא שומעת, הם כאן כבר. קול מגפי הפורצים עט לו פנימה וכבר הם מודדים את כל רוחבה של הזירה.
- "יש כאן שלוש מזוודות, קומנדאנט, וארגז-חפצים כתוספת."
- "כן, ראושנבאך. זה נכון, ראושנבאך. מסקנה: הם עוד כאן. וונדרבאר..."
- "מתחת למיטות, הָר קומנדאנט, אין איש, בדקתי."
- "אם ככה, ראושנבאך, חפש בעומק הארון."
- "אין מפתחות בארון, קומנדאנט."
- "מה פירוש?"
- "חסרים. בכל דלת."
- "אז יש לנו, הָר דומקופף (כסיל) מפתח-גנבים."
- "הוא לא נכנס בפנים. שני החורים צרים מדי פה."
- "אז שבור את הדלתות."
- "בית-המלון יגיש תלונה."
- "למי?"
- "לאוברלוֹיטנאנט קורט מילר, בגסטאפו."
- "איתו מוטב שלא להסתבך. נמתין בחוץ..."

(גוט, מתפללת לה ליזל בעומק חשכת הארון, ללא הגה, שאמא וה"דוד" לא יחזרו עוד, לא פעת...) וכבר היא שומעת, יותר מרחוק, את המשך דו-שיחם של ה"הם" שם:

- "כאן, קומנדאנט? בפרוזדור? מול הפתח?"
- "לא-לא! נוהם ה"בוס", "נרד למטה, בפניסה."
ותיכף, פהסבר לשינוי-טאקטיקה פה דראסטי ממה שרק לפני דקה צידד בו הוא עצמו: "אם נמתין בפרוזדור עלולה חדרנית (ששוחדה אצלם מראש) להזהירם שיש כאן אמבוש."
- "אבל, הָר קומנדאנט – המזוודות הן כאן עדיין! ומי שהן שלו מוכרח לבוא ולקחתן!"
- "פשוטובעת סירה עמוסת מזוודות, ראושנבאך, זה רכוש למול נפש. מי שרוצה להציל את חייו מוותר על כל השמאטעס ומשליך אותם לים..."

(ועכשיו הם עוצרים מעלית ויורדים בה למטה, אל דלפק-הקבלה, תופסת ליזל). רק מה? תוך שתי שניות שוב מתדפקת יד בדלת ואמא וה"דוד" שלא עלו במעלית כי

אם במדרגות, למזלם, קוראים לה "ליזל"! אך היא, מרוב אימה, אין בכוחה לפלוט מילה.

(ושמא זה לא אמא וה"דוד" פי אם מלכודת, ואֵלָה, הרוצחים, רק מחקים את קול אֵמָה? כמו הזאב ב"כיפה אדומה" שהקיש על הדלת של סבתא: "סבתא, פתחי לי. אני נכדתך והבאתי לך סל עם כל טוב"...) - - -

* * *

מאנסבאך מגיש אל שפתי הילדה והילד אט-אט כוס של מיים. בו-זמנית זומם טוכנר לנעול מחדש את דלתות הארון שרוקן. זהיר וערמומי פמין חיה למודת-ציד שולָה הוא מְפִיסָה של ליזל את המפתחות. בְּזִרְיוֹת הוא תוקעם בדלתות הארון, כל אחד בחריר הִיעוֹד לו. אִם ישובו ה"הם" יחשבו פי טעו בו, בְּחֹדֶר שתחובים בארוננו שני מפתחות. עובדה שמזוודות משפחת לוי יֵעָלְמוּ פֶּאן וכך גם תרפּוֹסוּ של מאנסבאך, גורניכט, שום סימן... מה שיִחָסֵר כֵּאן מְלֹבֵד הציוד הוא קווארטט פְּלִי-מיתר זה של מאנסבאך: שני ילדים ואֵשָׁה וּמְאָסְטֵרוֹ, וכל העצבים בפיציקאטו, כל הזמן...

לצאת אִם פֶּן, מיד! אך איך יורדים אִם יש שם אמבוש? אותם כלבי-הציד, מול דלפק-הקבלה, לועם מְגִיר כּבֵר רִיר על תִּקְן פּוֹרְשְׁפִיז טרם טֶרֶף, פי רק הגיוני הוא שמי שהשאיר מזוודות פֶּה יחזור לְקַחְתָּן...

היגיון, אחיו של שכל הישר, הוא דרך-מלך. אבל טוכנר אין לו אח וכל דרכיו דרכי-צדדין. מי זה אומר פי שמך בפספורט הוא שמך ואיננו תחפוש? איפה כתוב פי לצאת מְמֵלֶן מוכרחים בכל מקרה רק מהיכן שְׂכֻנְסִים? אִם בניין יש לו פניסה כמו שאדם יש לו רגליים, מן הסתם יש לו גם גג כמו שלכל אדם יש ראש. אמת, לא כל איש משתמש בגגו כמין פתח-יציאה-לשעת-חירום, יודע טוכנר. אך בה-במידה לא כל איש משתמש בראשו גם אִם יש לו פזה. כך, למשל, אותו הָר קומנדאנט והדומְקוֹפֶף רְאוּשְׁנֵבֶאך הממתינים להם למטה. מהר אִם כך, מהר מְשִׁיכְלוּ אורחיו לתמוה (לאן זה? מה פתאום?) הוא מריצים למעלית.

עוד הם תוקעים את עצמם בחופזה אל התא המתנודד שאו-טו-טו דלתו ננעלת, נדחפת איזו פְּרָאוּ בפרנת-שועל וכובע בכובד משמְנִיָה וצווחת: "אִין מוֹמֶנט!" טוכנר איננו אוהב הפתעות, אבל זו – כבר פורצת לה פנימה. בְּיַד שציפורניה אדומות, שְׁחִיזוֹת פתער, עוצרת היא את דלת אותו פְּלוֹב מהסָגֵר. -"אני לקומה רביעית!" היא פוצחת בְּאֵרִיָה (וכבר חֲצִיָה פנימה). מה שנותר מְעַבְרָה של הדלת ממתין שם פְּפִינְאֵלָה של סימפּוֹנִיָה לא גמורה. -"זה באמת מְשֻׁמָּח לשמוע," כך טוכנר, "אך אנחנו – לקומת-הקרקע, גברת. לנסוע למעלה בשביל להגיע למטה זה לא הגיוני..."

- "אה!" היא דולה מן האופרה בּוֹפָה צריחת הצתה מאוחרת. וחולצת בקושי, בין דלת לבין הפרוזדור, את מחצית נכסי דְנִיָדי של גופה.

וכמו שהיא נשארת לה בְּחוּץ, סמוקה מְזַעֵם, לוחץ כבר טוכנר על כפתור קומת-גג-המלון. עֲלִיָה שהיא לצורך ירידה לא משוערת במוחם של האורבים למטה, דומְקוֹפֶף אִינְס אונד צְנִי. יש בעורפו של הגג, מבאר הוא, מִין פְּכֶש מדרגות ליליניות לשעת-חירום. אין עליו שטיח אדמוני אך קל לרדת: לא סולם מינור ולא מאזוֹר אבל סולם... "אתם תחפו לי בַּגֵּג," הוא אומר, "שְׂאָרְד לְקַן שלי להחלפת הדקוראציה. סופסוף נהג-מונית שעל גופו יש רק פיג'אמה עלול עוד לעורר חֲשָׁד בלב שוטרי

ברלין... " הוא מגיע איתם אל הגג ואומר לו למאנסבאך וכך גם ללילי: "פשגגיע לאן שנגיע, פתנאי שנגיע – תבינו הפל"...

מאנסבאך, "אשתו" ו"ילדיו" ממתנינים על הגג בין צליפות שוט הרוח. אך כבר הוא מציץ לחצר ורואה מכוננית ישנה מסוג Horch. טוכנר שולף את ראשו מתוך תא-הנהג וידו מתנופפת. אות וסימן שמותר כבר לרדת אך בלי לעורר תשומת-לב. עכשיו הם יורדים בגרירת מזוודות מאומצת לאורך הפּבּש. פראנץ הקטן מהדס כאפרוח וליזל ואָמָה מתלליינות עד סיחרור-ראש. הוא טורח ככל יכולתו להקל על שלושתם אך גם הוא כלל לא קל לו. טוכנר ממתין בחצר במנוע דלוק ומפגיע בו: "שָנָל!"

- "כעת – להתפלל שלא נפגוש צרות בדרך", אומר הוא בצאתם בלאט מן החצר לפביש. "כולכם לכופף את הראש", הוא פוקד, "אין ראשים בחלון, הבינותם? אַסְקָאנישֶר פֶּלאַץ היא אַסְקָאנישֶר פֶּלאַץ: אפשר להתפוצץ מרוב שוטרים ובלשים..."

אך איש אינו עוצר בם (יש דברים פשמיים, הוראציו). "בעשר יצאה הרפכת שלך מן העיר", אומר טוכנר, דרוך. "אם לא נחטוף מחסום-דרכים מפאן עד מְרִינְפֶלְדֶה, נגיע ממש עם השְנָלְצוּנְג לַבֶּאנְהוּף (כלומר: עם קו רפכת-האקספרס, לתחנה)".

- "מה עושים אם ימסור המלון לָאָס-אָס שברחנו לפני שנתפסנו? הרי השם מאנסבאך רשום ביומן-המלון ושמו של בני, דיטריך מְרִיָה, אינו סוד..."
- "בזמן שלא החזרתי לידך", סח לו טוכנר, "את דרכונך, מאַסְטְרוּ, כבר חשבתי גם על זה."

וכאן הוא מושיט לו למאנסבאך, ידו על ההגה, את שני הפספורטים (אותם הוא הגניב לידיהם מפּסְפֶת דלפק-הקבלה בתורנות-ליל-אמש, פיקס). מתחת לתצלום בומבאסטי, חד, של המַאָסְטְרוּ רשום השם הָר גוסטב שושניק, מְיִנְץ, סוחר-עורות. בזה השני, של "אשתו" (פְּרָאוּ אינגבורג שושניק) צובט את לב מאנסבאך תצלום טוב של לילי (יָפָה, כַּצְפוּי, בהרבה מבשעות חרדתה). שם הבת ליזל כעת הוא כבר הִילְדֶה ופראנץ (קודם דיטריך-מְרִיָה) מוחלף כאן בשם החדש שלו, קארל, שֶפֶן הדקוראציה, פְּדֶבֶר טוכנר, שוב שונתה.

כך הם חומקים מברלין ותופסים את רפכת האקספרס המפגישה אותם עם ברונו. כך הם זוכים להגיע לחוף פלשתינה חיים ושלמים. כשהיה עוד קטן שמע מאנסבאך מסבא שלו את סיפור פך השמן. כך שסופסוף הוא נוכח כי נָסִי חנופה מתממשים גם כיום. גם המלטות מאימת מלתעות הגְסְטָאפוּ היא נֶס, הוא יודע. הנדל אמנם לא כתב על מין נֶס שכזה אך עובדה: זה קורה...